Predikant en theoloog Riemer Roukema uit Zwolle houdt in zijn nieuwe boek de protestantse kerkdienst tegen het licht. Op die samenkomsten valt nogal wat af te dingen, maar de rol van de traditionele kerk is volgens hem nog lang niet uitgespeeld. En: waarom je wel kunt bidden om vrede en gerechtigheid, maar niet voor democratisering in Qatar.

Jordy Boschman
Zwolle/Kampen

Het is voor velen in deze regio een wekelijks ritueel, of anders waarschijnlijk een bekend tafereel uit een (ver) verleden. Aanschuiven in houten kerkbanken, de handen vouwen, zingen en luisteren naar de preek. Maar voldoet zo'n traditionele kerkdienst nog in de hedendaagse tijd? En wat kan of moet misschien wel anders?

Met het boek *'s Zondags ga ik naar de kerk – of niet. Kritische beschouwingen over de protestantse kerkdienst* houdt de Zwolse predikant Riemer Roukema, die ook in Kampen woonde en doceerde, gelovigen een spiegel voor. Een gesprek in de werkkamer van zijn woning aan de Wipstrikkerallee.

Wat is er in uw ogen mis met de protestantse kerkdiensten?

„Het is niet zozeer dat ik wil zeggen dat er iets mis is. Het is al stukken beter geworden, vroeger waren kerkdiensten heel erg lang en weinig gericht op kinderen. Ik kijk trouwens heel breed, van evangelisch tot katholiek, maar ik richt me vooral op het brede midden van de protestantse kerk. Daar zijn allerlei dingen geïntroduceerd waar ik eens over wilde schrijven, wat reflectie aanbrengen."

„Echt iets nieuws is bijvoorbeeld dat een ouderling voorafgaand aan de dienst allerlei mededelingen doet. Soms wel 5 minuten. Een heel ongelukkig begin, daar kom je toch niet voor? Het is goedbedoeld, maar overbodige woorden leiden af van het geheim van het geloof. Er moet bij een dienst snel te proeven zijn dat er een soort kern is."

„Of neem het aansteken van kaarsen. Ik snap dat het leuk is om kinderen ook wat te laten doen, maar het is lege symboliek. Wat zegt dat over een kerk? Denk daar eens over na, zou ik willen zeggen."

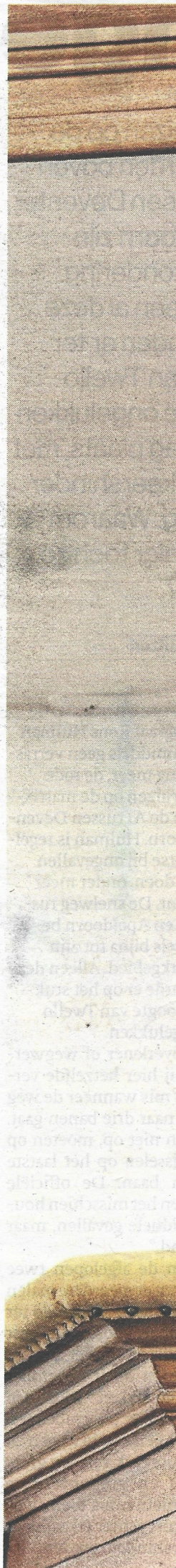
„Anderzijds kan het oplezen van de Tien Geboden, wat in orthodoxe kerken veel gebeurt, juist voor een zwaar gemoed zorgen bij gelovigen. Dat je denkt: er gaat toch wel iets goed in m'n leven? Er zijn heel veel mensen die hun hele leven geen overspel plegen en proberen niet te liegen. Het is de vraag of je dan elke dienst moet beginnen met de boodschap van de Tien Geboden. Ik ben wel voor een aansporing hoe te moeten leven, maar dat kan ook anders of minder vaak."

> **Die mededelingen vooraf, dat is een heel ongelukkig begin. Daar kom je toch niet voor?**
> – Riemer Roukema, predikant en theoloog

De protestantse kerk staat onder druk, er komen minder mensen. Komt dat ook door de vorm van kerkdiensten?

„Deels. Het gaat om vorm én inhoud. Het christelijk geloof is sowieso elke vanzelfsprekendheid kwijt, het geloofsleven waaiert tegenwoordig alle kanten op. Waarom komen mensen minder in de kerk? Daar heeft ook de coronatijd aan bijgedragen, maar de beweging was al aan de gang. Heeft er ook mee te maken hoe mensen persoonlijk in hun geloof staan. Ben je in een kerkelijk milieu opgegroeid, maar hebben je ouders al veel losgelaten, dan is de kans groot dat je de klik met de kerk niet krijgt."

„Zelfs een ouderling zei: 'Ik kom vijf keer niet op zondagoch-

de kerkdienst van

tend, want dan moet ik naar de hondencursus'. Dat had je vroeger niet kunnen bedenken. Zo wordt de kerk ook een soort vrijetijdsbesteding."

Het geloof is een oplossing voor heel veel problemen, maar velen willen er niet aan

– Riemer Roukema, predikant en theoloog

Het gebed is een belangrijk onderdeel van kerkdiensten. U schrijft dat bidden om democratisering in dictaturen geen goed idee is. Ik kan me voorstellen dat arbeidsmigranten in Qatar graag zouden zien dat er juist wel gebeden wordt voor meer democratie daar.

„Ik begrijp de goede bedoeling. We hebben in Nederland een democratie. Het volk heeft het voor het zeggen, maar als christenen willen we dat God het in de wereld voor het zeggen heeft. Hem vragen om een democratie, is niet Bijbels. In kerkdiensten kun je wel bidden dat er vrede en gerechtigheid komt. Kijk, je maakt het nog weinig mee, maar in Bijbelse tijden was het zo dat er een machtige koning kon zijn die tegelijkertijd zorgde voor vrede en recht. Is dat dan slecht? Vanuit Bijbels perspectief niet."

Riemer Roukema. „Kerken zullen kleiner worden, maar die met een goed verhaal en een stevige basis in het geloof blijven bestaan." FOTO FRANS PAALMAN

„Er is ook zoveel naïviteit rond democratie. Neem de inval van de Verenigde Staten in Irak om daar een democratie te stichten. Faliekant mislukt. Je kunt daar beter een krachtige man hebben, of nog beter een vrouw, die de boel in bedwang houdt in een overgangsperiode, dan een chaotische democratie met strijdende groepen."

U stipt ook de omgang van de kerk met homoseksualiteit aan, maar neemt geen standpunt in.

„Nee, ik wil alle vragen die ik opwerp niet met een pennenstreek oplossen. Ik noem het, omdat het actueel is. Het moet in de kerkdienst ook over actuele zaken gaan, wil ik aangeven. Mijn standpunt is dat je homoseksuelen op grond van de Bijbel niet kunt verplichten hun hele leven alleen te blijven. In veel protestantse kerken is je geaardheid vaak geen probleem. In evangelische kerken heb je het daarmee juist veel moeilijker."

Volgens u is de tendens in de maatschappij dat kerk en geloof achterlijk zijn. Zijn ze dat niet?

„Nee, ze zijn een oplossing voor heel veel hedendaagse problemen, maar velen willen er niet aan. Er zijn zo veel mensen die zoeken naar zin in hun leven, die depressief zijn. Als ze willen, ligt er een heel scala antwoorden in het christelijk geloof waarmee je rust en zingeving kunt vinden."

Ook in Zwolle zijn afgelopen jaren protestantse kerken gesloten en gemeenschappen samengevoegd. Zijn er over 25 jaar nog kerkdiensten?

„Dat verwacht ik wel. Kerken zullen kleiner worden, maar die met een goed verhaal en een stevige basis in het geloof blijven bestaan."

Van Straatsburg tot Zwolle

Riemer Roukema (66), geboren in Amsterdam en opgegroeid in Uithoorn, woont sinds 2002 in Zwolle. Hij is veertien jaar gemeentepredikant geweest en was hoogleraar Nieuwe Testament aan de Theologische Universiteit aan de Oudestraat in Kampen.
Hij heeft van 2000 tot 2002 gedoceerd aan de universiteit in het Franse Straatsburg en sinds 2014 is Roukema onderzoekshoogleraar Vroeg Christendom aan de Protestantse Theologische Universiteit in Groningen. Hij gaat regelmatig voor in de Waalse gemeente in Zwolle, een Franstalige protestantse kerk die behoort tot de Protestantse Kerk in Nederland.